

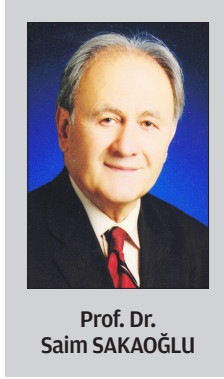

75. YAŞ KONYA YAZILARI : 4

PÜS TOPLAMAK

Siz, püs nedir bilir misiniz? 'Nereden bileceksiniz ki?..' demeyeceğim, elbette bileniniz vardır da acaba biz püs'ün ne olduğunu bilenler kaç kişiyiz? Hemen şunu eklemeliyim; aşağıda bu kelitemizin değişik bölgelerimizdeki farklı anlamlarından oluşan bir liste sunulacak. Ve sizler oradan kendinizin kelime dağarcığına uygun olanını seçeceksiniz. Doğrusunu söylemek gerekirse ben de bu farklı anlamları belirleyinceye kadar sadece bir anlamını biliyordum. Elbette yazımıza başlığı koyarken de o anlamı ele alacaktım. Gene de o anlamı ele alacağım ama en azından öbür anlamlarını da ortaya koyarak farklı coğrafyalarımızın güzel insanların uygun gördükleri karşılıkları da hatırlamış ve hatırlamış olacağız.

Önce, her zaman yaptığımız gibi, Türk Dil Kurumu'nun kaynak eseri olan *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*'ne bakalım. P harfini alan cildin numarası IX ve L-R harflerini kapsamaktadır (Ankara 1977, s. 3500-3501). Madde oldukça zengindir. Belirlenen pek çok şekil ve anlam köylere varıncaya kadar verilmiştir. Bir yer adı karmaşası

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

yaratmamak için sadece illerin adlarını vermekle yetineceğiz.

püs (I) [pis (II), pisbal, pisik (II), pisikbalı, pürz (I) -5, pürz, püse (I) -1, 2; püz -1, 2]

1. Erik, kayısı, badem vb. ağaçlardan sızan zamk, kedibalı (Afyon, Isparta, Burdur, Denizli, Zonguldak, Kastamonu, Maraş, Sivas, Kayseri, Nevşehir, Karaman, İçel, Antalya, Muğla).

Nevşehir, Karaman, İçel, Antalya, Muğla).

[pis (II)]: (Artvin, Malatya)

[pisbal] (Kayseri)

[pisik] Çankırı, Çorum

[pisikbalı] (Tokat, Sivas)

[pürç (I) -5]: (Denizli)

2. Zamk. Aynı anlama gelen öbür kelimeler: pürz, püse, püz

3. Keven bitkisinden elde edilen zamk, kitre. Aynı anlama gelen öbür kelimeler: püse, püz.

püs (II) Çok kaynatılarak elde edilmiş pekmez.

püs (III) Kavrulmuş darı

püs (IV) Erkek çiçeklerdeki üremeyi sağlayan toz

püs (V) Taze fındık ve cevizin dışındaki yeşil kabuk

Sonra da moda uyararak Genel Ağ sayfalarına bir göz atalım. Yararlanılan site adlarını büyük harflerle

vereceğiz.

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARI SÖZLERİ

Püs: 1. Erik, kayısı, badem, vb. ağaçlardan sızan zamk, kedibalı, 2. Zamk, 3. Keven bitkisinden elde edilen zamk.

(Bu bilgi **webmaster** sitesine de alınmıştır. Yukarılara baktıktan sonra buralara nereden alındığı da anlaşılıyor, değil mi?)

SÖZCE sitesi

Sadece Konya ile ilgili olanları alıyorum:

Konya: Ağaçlardan sızan bal.

Konya (Dumlupınar-Beyşehir): Kavrulmuş darı.

MYNET Sitesi

Püs nedir? Ağaçlarda çıkan yapışkan madde.

BULMACA SÖZLÜĞÜ

Kayısı, erik gibi ağaçlardan sızan bir tür zamk: **Püs**

Ancak kelimemiz *Türkçe Sözlük'te* (10. bs., Ankara 2005) yoktur; buna karşılık daha ilk açıklamada yer verilen *kedibalı*, Kurum'un yazımıyla *kedi balı* olarak (s. 1126) alınmıştır: Erik, kayısı vb. ağaçlardan sızan bir çeşit zamk.

Bizim sevgili *püs*'ümüz, yukarıda, en başta çok güzel bir tanımla verilir. Onun daha zayıf tanımlarının yanında onunla hiç ilgisi olmayan, bölgelerimize göre verilen farklı karşılıklar da yer almaktadır.

Yukarıda verilen bazı karşılıklarda *bal* kelimesi yer almaktadır. Buna bir de *kedi balı*'nı eklersek ortaya farklı bir kavram çıkacaktır: Tatlı ve yenilen bir şey!

Doğrudur, *püs* dediğimiz ağaç akıntısının özel bir tadı vardır ve yenilir. Tabii büyüklerimiz yemezler ama bizim yediğimizi görürlerse çocukluk günlerini hatırlayıp *püs* yedikleri günlere dönerler.

Vaktiyle iyi bir *püs* toplayıcısı ve yiyicisi olan bu satırların yazarı artık amacını ortaya koyabilir. *Püs* dediğimiz akıntının iyisi yani lezizi kayısı ağaçlarında görülür. Bizim eriklerdeki *püs*ler pek o kadar tatlı değildir. *Derleme Sözlüğü'nde* pisbal da denildiği yazılıdır. Doğrudur, kovan ortamında üretilmemiştir ve toza toprağa karşı da korunması söz konusu değildir. O yıllarda badem ağacımız olmadığı için onların akıntısı hakkında bilgi sahibi değilim.

Bahçemizin değişik köşelerinde

15 kadar kayısı ağacı vardı. Erken olanı vardı, alyanak olanı vardı, tatlı çekirdek olanı vardı, vardı da vardı... Tabii kayısı olur da akıntısı olmaz mı, olur elbette. Ancak her kayısı akıntı vermezdi. Acaba diyorum, biraz yaşlanan ağaçlar mı akıntı verirdi?

Akıntı diye adlandırdığımız bu püsler âdeta ağaç kabuğunda oluşan çatlaklardan dışarı taşan sızıntılardır. Kesinlikle su gibi akışkan değildir. Akışı çok yavaştır ve hava ile temas edince de bir miktar katılaşır ve bulundukları yerde kalırlar. Hacimleri bazen büyük olur, bir fındık hacmine ulaşabilir.

Ben, püsü zamk niyetiyle kullanmadığım gibi bizim evde ve komşularda zamk niyetiyle kullanıldığını da görmedim. Püs, bizim için bir tür yabani tatlı idi. Bıçak veya benzeri bir nesne ile kanırtarak yerinden çıkarır, alt kısmında kalmışsa ağaç kalıntılarını temizler ve yerdik. Tadı, belki tam bir tatlı tadı vermese bile ağzımızda bir tat oluştururdu. Kırmızının siyaha çalan bir rengi vardı. Zamk olarak kullanıldığına göre yapışkan olma özelliğini de hatırlatmak isteriz.

Bahçemizle bir *meris* ile ayrılan emmilerin bahçesinde de çok sayıda kayısı ağacı vardı. Ayrıca, mahallemizin öbür caddelerinden birine açılan sokakta evleri bulunan, bahçe duvarlarımızın ortak olduğu bir komşumuzun hemen hemen benimle yaşıt olan bir oğlu vardı. Bazen onunla birlikte hem bizim bahçede hem de onların bahçesinde püs avına çıkardık. Bazen farklı ağaçlardan topladığımız püsleri üst üste getirir de de ceviz büyüklüğünde bir topak ortaya çıkarırdık.

Acaba hafızam bana bir oyun mu oynuyor diye düşünüyorum. Sanki biz o püsleri, özellikle parmaklarımızın üzerinde oluşan çatlakların üzerine yapıştırarak o çatlakları tedavi de eder miydik? Yani bir tür tedavi eden krem niyetine... Bunu yaşlı Konyalılara, özellikle bağ bahçe işleriyle uğraşmış olan birilerine sormam gerekiyor. Acaba onların hafızaları bana yardımcı olabilecek mi?

Hasılı püs dediğimiz şey, bugün bakkal dükkânlarının önünü işgal eden, ambalajlar içinde çocuklarımıza sunulan ithal yiyeceklere göre daha doğal değil mi?

Aczimin Giryesi

Sıratı geçmek

Ruh, ilim-irfan kanadı takıp hemen uçmak ister.
Beden, mümkün olsa dünyayı sırtlayıp kaçmak ister.
Gönülse, ifrat-tefrit yoluna itibar etmeyip,
Kıldan ince kılıçtan keskin sıratı geçmek ister.

Ahmet Sevgi

Ali IŞIK

KONYA'DA NAMAZ VE ŞİVLİLİK

Dünyanın her tarafında yöresiyle sınırlı öyle yerel âdetler, oyunlar, eğlenceler, bayramlar vardır ki; bunlar kendi kendilerine, sadece çocukların veya halkın zevk ve eğlence ihtiyacından yahut hâkim olan dinin bazı kutsal günlerini veyahut velilerini, azizlerini, onlara ait herhangi bir vakiayı kutlama ve yüceltme gereğinden doğmuş şeyler sanılır. Hâlbuki öyle değildir. Bu mahalli âdetlerin, oyunların, eğlencelerin ve bayramların kökleri çok eski bir geçmişin derinlikleri içerisinde gömülüdür. Bunlar isimleri değişmiş olsa da; kökenleri İslâmiyet'ten önceki bir dine, belki Museviliğe, Hıristiyanlığa, belki de paganizme kadar dayanan birtakım inanç artıklarıdır. Meselâ bugün Hıristiyanların İsa'nın doğum günü olarak kutladıkları Noel yortusu, asla Hıristiyanlara ait bir kutlama değildir. Bu yortu, Ön Asya ve Roma İmparatorluğu topraklarının pek çok bölgesinde hâkim olan Mytraism'e ait bir bayramdır. O gece doğan da Hazret-i İsa değil, belki ilkçağda dünyanın pek çok yerinde hâkim bir ilah kabul edilen Mythra'dır.

Namaz ve şivlilik, Konya'mıza özgü -özellikle de merkezinde yoğunlaşmış- bu kabil âdetlerdendir. Namaz, büyükleri, özellikle de Konyalı kadınları ilgilendiren; şivlilik ise büyüklerden ziyade Konyalı çocuklara ait geleneklerdendir.

Namaz, İslâm dinince kutsal üç

ayların ilk ikisi olan Recep ve Şaban aylarının Konya merkezindeki adıdır. İslâm dininde ayrıcalıklı bir zaman dilimi olan üç ayların başlangıcı olan Recep ayının, gecesi Regaip Kandili olan ilk perşembesi Konya'da küçükleri büyüklerden daha çok heyecanlandırır. Aslında toplum hayatında önemli zaman dilimlerinin pek çoğu da böyle değil midir? Mesela bayramlar?.. Büyüklerden çok çocukları sevindirip, coşturamaz mı?

Arabî takvimin beşinci ve altıncı ayları olan cemaziyevvel ve cemaziyelahirin, günümüzde çoğu Türk insanının hayatında pek önemli kalmamıştır. Ama doğma büyüme Konyalı bu ayları çok iyi bilir ve takip eder. Zira bu ayların sonunda mübarek üç aylar başlar. Konyalı bu takvim sürecini, zamanı yaklaştıkça bir tekerleme gibi sayar:

“Cemaziyevvel, cemaziyelahir; ilk namaz, orta namaz, ramazan...”

Konyalılarca “ilk namaz” recep, “orta namaz” da şaban ayıdır.

Cemaziyevvel ayı girince “Namaz” a daha bir aydan fazla zaman olmasına rağmen, Konya çarşısı, pazar ve evlerinde bir hazırlıktır başlar. Hem ne hararetle bir hazırlık!..

Büyüklerimizden dinlediğimize göre günümüzden kırk elli yıl evvel, Regaip Kandili'nden birkaç gece öncesinden, geceleri akşam yemeğinden sonra, uzaktan uzağa

trampet sesleri işitilirmiş. Günümüzde artık bu sesleri duymuyoruz. Çünkü pek çok âdet gibi bu da tarihe mal olmuş. Yanı sıra çocuklar içgüdüsel oyun takvimlerini unuttular.

Geçmişte çocukların, göç zamanlarını hiç unutmayan göçmen kuşlar gibi, içgüdüsel bir oyun takvimleri vardı. Daha babalarının, analarının haberleri yokken, günün muhtelif zamanlarını bir içgüdü ile hisseden horozlar gibi, bu çocuklar da her sene gelmekte olan bu mevsimi, coşku ve neşesini daha bir ay öncesinden hissediler; haberleri olmayanlar da işte bu geceleri tek tük işitilmeğe başlanan trampet ve kaval seslerinden şenlik mevsiminin yaklaştığını öğrenirlermiş. O zamanlar, trampet ve kaval olmadan namaz eksik kalırmış. Hele hele fener ve “maşala”sız...

Konyalı çocukların trampetli, kavallı, fenerli Namaz âdetlerinin kökeninin Frigyalılara dayanması muhtemeldir. Zira efsaneye göre flütü ilk defa Frigya'nın yarı ilahla-

rından Marsyas yapmış ve bunun nasıl çalınacağını yeniyetme Olympos'a öğretmiş. Hatta bu çalgısı ile Apollo'nun lir'ine rekabet ettiği için diri diri derisi yüzülerek cezalandırılmış. Ayrıca günümüzde dahi yaşayan ve İslâmiyet'le uzaktan yakından alâkası olmayan pek çok âdet ve batıl itikadın Anadolu'nun en eski halklarına irtibatlı olduğu bilinmektedir.

O günlerde trampeti, şehir merkezinin güneybatısına düşen bölgesinde, eski surun Larende Kapısı'nın az güneyinde bulunan Ölübangladı/Ölübengledi/Ölübekledi Mahallesi sakinleri yaparlardı. Bu insanlar, beyaz tenleri, çoğunlukla çilli yüzleri, kıvılc saçları, değişik şiveleri ve kendi aralarında kullandıkları jargonla şehrin diğer ahalisinden ayrılırlar. Bu sakinlerin uğraştığı diğer işler de elekçilik, kalburculuk, davulculuk ve demircilik gibi mesleklerdir. Ayrıca ramazan ayında davul çalarak Konyalıları sahura kaldırmak da bunların görevlerindedir. Bunlar niçin böyle ayrı bir mahallede top-

lanıp şehrin diğer ahalisi ile karışmazlar bilinmez. Bunların Friglerden kalma kılıç artıkları olması muhtemeldir.

İşte o zamanlar Konyalı çocuklar, Namaz'dan birkaç hafta önce, Kapı ve Aziziye camileri arasında bulunan Bulgur Tekkesi civarındaki çarşılara gider, oradan birer trampet alır, ölçüsüz bir sevinç ve coşku içerisinde evlerine gelir, akşamı ipe çekerlerdi. Aceleyle yenen akşam yemeğinden sonra el yıkama gereği dahi duymadan sokağa fırlarlardı. Henüz ortalık iyice kararmadığı hâlde sokaklar bir uçtan diğer uca fenerlerle, maşallarla donanır, trampet ve gelişigüzel çalınan kaval sesleriyle cınlardı.

Fener ve maşallalara gelince... Günümüzde de Namaz öncesi dükkân önlerini süsleyen körüklü, silindirik veya küresel, şerit boyalı kâğıt fenerler Konya'ya ilk kez İstanbul'dan getirilmiş. Bunlar kapatıldığı zaman tabanlarında bulunan teneke mum yatağı belirir. Mum yerleştirilip yakıldıktan sonra fenerler açılır. Oysa bundan yarım asır önceleri Konyalı kendi fenerini kendisi imal edermiş. Bazı kabiliyetli gençler yahut da eline iş

yakışan anne veya babalar, bu fener yapım işini üstlenirlermiş. Yarım veya bir tabaka esericedit kâğıdı alınır, üzerine çeşitli renklerde değişik şekil ve desenlerle resimler (ki özellikle at, bir ata binmiş eli kılıçlı bir kahraman, Şah İsmail veya Âşık Kerem resimleri) yapılır, sonra önceden hazırlanmış ortası delik bir tahta yuvarlağın kenarına bir silindir teşkil edecek şekilde kitre, çiriş, hatta reçelle yapıştırılır. Bu tahtanın delik olan ortasından kamış veya değnek geçirilerek onların çukurlaştırılmış uçlarına mum takılarak işlem tamamlanmış. Geçmişte fenerlere iç yağından mamul mumlar takılmış. Bunların dipleri kırmızı ve yeşil boylarla renklendirilmiş.

Maşalla, bir değneğin ucuna çakılmış silindirik metal bir kutudan ibaret basit bir meşaledir. İçerisine konulan kül gaza bulanıp ateşlenirdi. Alevi azaldıkça bir çöp veya metal ince bir çubukla karıştırılarak alevi tekrar kuvvetlendirilirdi. Fener ve maşallalar, trampet veya kaval çalan çocuklar dışında bütün çocuklar tarafından mutlaka edinilirdi.

Trampetli, kavallı, fenerli, maşallalı çocuklarla alay düzülünce gece yarlarına kadar sokakları bir curcuna kaplardı. Bu fener alayları esnasında çocukların mahalle kavgaları olmazsa olmazlardandı. En önde mehter misali trampetçi ve kavalcı çocuklar, bunların arkasında taşlı sopalı savaşçı gençler, daha arkada mahallenin bütün çocuklarından müteşekkil fenerli, maşallalı ordu ile alayı düzen bir mahalle çocukları, "Vurun ülen vuruun!" nidalarıyla komşu mahallelere akına çıkarlardı. Taşlaşmalar, yumruklaşma ve tekmeleşmeler sonucu kanayan kafalara, kan zirleyen burunlara aldırış edilmeden diğer

mahalle çocuklarının zarar verilen trampet, fener ve maşallarına yahut ele geçirilmiş trampet, kaval, fener, maşalla ganimetlerine bakılırdı. Ondan sonra da gelsin abartılı kahramanlık hikâyeleri... Bu işin garip yanı, recep ayının ilk perşembe gecesi yani mübarek Regaip Kandili'nde bu kavgalar kızıdır. Zira bu gece kavgaların artık son bulacağı gecedir. Gençlerin ve çocukların bu mahalle kavgalarına zaman zaman yaşlıların da sopa ve kamalarla iştirak ettiği görülürdü. Bu gece baskınları kandil gecesine kadar her akşam değişik mahallelere olmak üzere Konya'nın bir ucundan bir ucuna kadar sürer giderdi.

Günümüzde artık pek görülmeyen, ancak çocukluk yıllarımızda bizim de kahramanı olduğumuz taşlı sopalı mahalle saldırıları bu âdetin İslam dışına/öncesine dayandığının diğer bir göstergesidir. Çocukları sevindirici, sosyal münasebetleri geliştirici güzellikleri bir yana gerek dinî inancımız gerekse kültürümüz böyle davranışlara asla müsaade etmez.

Namaz'da Konyalı annelere ait önemli bir âdet de "bişi"dir. Bu, Müslüman-Türk insanının sosyal dayanışma hasletini gösteren Konyalı kadına özgü bir âdetti. Bişi dağıtma âdetine ülkemizin bazı yörelerinde de rastlayabilirsiniz. Ancak bu yörelerin kadınları, Konyalı kadının verdiği emeği, gösterdiği özeni sergileyemez. Zira Konyalı analar, evlerine ananevi olarak tandır ekmeği yaparlarken sade Namaz hatırına, Namaz'dan en az birkaç hafta önceden bişi saracağı yufkaları yapar hazırlar (Konyalı kadın, bişi haricinde bir de önemli davetlerinde misafirlerine ikram edeceği su böreği için yufka açar).

Regaip Gecesi'nin gündüzünde Konya evlerinde bir bişi telâşdır başlar. Akşamdan veya sabah erkenden üretme maya ile yoğrulan hamurlardan ufak bezeler tutulur, mangal başı ocak yahut maltızların üzerine, kulplu kuşane veya saplı kara tavalar yerleştirilir, içerilerindeki şırlan yağı cızırdamaya başlayınca 15-20 cm çapında açılan mayalı hamurlar birer birer kızgın yağa bırakılır. Kabarıp kıza-

ran bişiler alınarak önceden ıslatılmış yufkaların içerisinde dört köşe, mektup zarfı misali, sarılır. Böylece hazırlanan bişiler kaplara istiflenerek en yakın komşudan başlayarak uzakta oturan hısım akrabaya kadar, kapı kapı, genç kızlar veya gelinler marifetiyle dağıtılır. Bu dağıtım esnasında da zengin fakir ayırımı yapılmazdı. Sadece recep ayının ilk perşembesinde dağıtılmasına dikkat edilirdi. Hatta bu âdetten bir de Konya atasözü doğmuştur:

“Namaz geçtikten sonra şırlan yağını başına dök/çal.”

Konyalı bu atasözünü zamanında yapılmayan geciktirilmiş işler için hâlâ kullanmaktadır.

Sade Konya'ya mahsus olmak üzere, Konyalı çocukların bir başka Namaz âdeti de şivliliktir. Eski Konyalılara göre bu âdet ve kelimenin, Hicri 334/Miladi 945 tarihinde vefat eden ve büyük mutasavvıflardan olan Ebubekir Muhammed Şibli'nin isminden geldi-

ğini bir menkıbeye de yaslayarak ifade eder. Hikâyeye göre bu zat, bir gece rüyasında Hazreti Peygamberimizin ana rahmine recep ayının ilk perşembe gecesi intikal ettiğini görür. Büyük bir sevinç içerisinde uyanarak bunu, oturduğu semtin bütün evlerine vararak “Şibli!” nidasıyla müjdeler. Her hane sahibi de bu müjde karşısında şükür ve mutluluk nişanesi olarak ona bir parça yiyecek verir. Bu hadisenin sonucunda bu âdet doğmuş ve çocuklar tarafından sürdürülmüştür. Bu âdetin adı da zâtın ismine atfen “Şiblilik>Şivlilik” olmuştur (Konya'dan başka “şivlili” adıyla benzerine Karaman'da da rastlanılan bu âdetin kaynağı rivayeti de Konya ile aynıdır).

Oysa bu topraklar bizim olmadan bir asırdan fazla zaman önce rahmet-i Rahman'a kavuşan İmam-ı Şibli ile bu âdetin uzaktan yakından ilgisi mümkün değildir. Bu, “halk etimolojisi” başlığıyla dil bilimin bir kolu olan uygulamanın tipik bir örneğidir. Kökenini ve an-

lamını bilmediği bir kelimenin etimolojisini, bildiği başka bir dille izah, halkımızın sıkça başvurduğu bir uygulamadır. Mesela dilimize Yunancadan geçen pırasa (prason) kelimesini, “bütün hastalıklara şifa” anlamı vererek Arapça “pür+hasa” kelimesiyle yorumlama gibi. Tekrar konumuza dönersek, muhtemelen Friglere dayanan bu âdetin adının Farsçadan geldiğini tahmin etmekteyiz. Zira Farsça “şivan (karışım) > şivanden (karıştırmak)” yahut “şeb/şev “gece” kelimeleriyle şivlilik’i irtibatlandırmak mümkün görünmektedir. Diğer yandan Konya’nın Güvenç köyünden derlenen “kandil, mum ışığı” anlamlı “şivli” kelimesi de kafada başka soruların kaynağı olmuyor değil.

Bu âdete gelince: Günümüzde de üç ayların, hususiyile Regaip Kandili’nin gelişini çarşı pazarda dükkân önlerine çıkmış gofret-bisküvi yahut çeşit çeşit çikolata şekerleme kutularından anlarız (Geçmişte bunların yerinde kırık leblebi, siyah kuru üzüm, leblebi şeker, akide veya peynir şekeri ile mevsim durumuna göre meyveler, meyve kuruları ve kakları olurdu). Konyalı, zenginlik-fakirlik gözetmeksizin, hâlince, şivliliklerini namazdan önce evlerinde hazır bulundururdu.

Recep ayının ilk perşembe günü sabahını Konyalı çocuklar ipe çekerler. Sabah olur olmaz kahvaltı yapma ihtiyacına bile gerek duymadan ellerine şivlilik kese veya torbalarını (şimdilerde naylon poşet) alarak sokağa fırlarlar. Büyüklü küçüklü arkadaşlarıyla buluşan çocuklar, bütün evlerin kapılarını çalarak, kendine özgü basit ezgisiyle hep bir ağızdan bağırarak şöyle söylerler:

*Şivli şivli şişirmiş
Ergen oğlan bişirmiş
İki çörek bir börek
Bize Namazlık gerek*

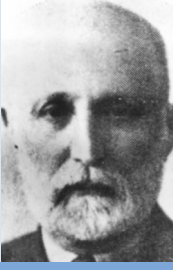
veya:

*Şivli şivli şişirmiş
Erken kalkan/olan bişirmiş
İki çörek bir börek
Bize şivlilik gerek*

Önceden hazırlanan şivlilikler, genellikle evin hanımı tarafından, kapı önünde çığırşan irili ufaklı çocukların kese veya torbalarına dökülür.

Konya’da Namaz âdetleri bu kadarla kalmaz. Mütedeyyin Konya halkının nazarında üç ayların öneminin büyük olduğunu belirtmiştik. Üç ayların girmesiyle Konyalının Namaz mübareği ziyaretleri başlar. Evlenip yuvadan uçmuş evlatlar yanlarına kendi çocuklarını alarak, tıpkı bayram ziyaretlerinde olduğu gibi, ebeveynlerini, hısım-akrabadan büyükleri ziyaret ederler. Onların Namazlarını tebrik ederler. Bu tebrik, “Namazın mübarek olsun” temennisiyle hasaten belirtilir. Bu ziyaretler sırasında anneler/kayınvalideler, evlat ve torunlarına zengin ananevi-mahalli yemekler ikram ettikleri gibi, yemekten sonra da evde bulunan bütün çerez ve meyve çeşitlerinden bir çetnevîr sofrası hazırlayarak şivlilik ikramı yaparlar. Konya’da ebeveynin, hısım-akrabaların Namaz mübareğini ihmal etmek önemli bir kusurdur.

Günümüzde zayıflayan insanî ilişkilerin yanı sıra, başka yörelerden alınan göçler sebebiyle birtakım eski, ancak güzel âdetlerimiz kaybolur gibi oluyorsa da; hakiki Konyalıların mahalle ve hanelerinde hâlâ inatla sürdürülmektedir.

PİR ESAD

Hamdizade Abdülkadir Erdoğan (1877-1944)

Konya’da yayınlanan Türk Sözü Gazetesi’nde “Türklük Etrafında” başlığı ile 4 Mayıs 1918 tarihli nüshasında yazdığı bir makalede Anadolu Selçuklu devri meşayihinden Pir Esad’ı konu edinmiştir. Titiz bir araştırmacı olan Abdülkadir Erdoğan Bu makalesinde Pir Esad’ın mezar taşı kitabesi ile onun zaviyesi ve civarında-ki Selçuklu ve Karamanoğlu devrine ait bazı mezarlar hakkında bilgiler vermektedir. Makale bazı açıklayıcı notlar tarafımızdan dipnota ilave edilmek suretiyle aynen aşağıda sunulmuştur.

Bu nam ile maruf olan mahalledeki⁽¹⁾ türbe-i mahsusada medfundur.⁽²⁾ Tarz-ı binasından pek eski olmadığı anlaşılan bu türbenin hariç (dış) ve dahilinde (içinde) şayan-ı kayd (kayda değer) ve tezkar bir şeyi yoktur.

Yalnız sandukasının baş tarafında eskiden kalma kitabeli bir taş müşahede olunmaktadır ki bu taşın üzerinde besmele-i şerifeden “küllu men aleyha fan (Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Rahman 26)” ayet-i celilesinden sonra (beş satır halinde Arapça) şu kitabe muharrerdir (yazılıdır):

“Hazihi türbetü eş-şeyhül-kebirü’l-ali ve’l-hatîru veliyullahi fi’l-arzı Şeyh Esad rahmetullahı aleyh tufiye isneyn ve sittine ve sitte mieh (662).” (Anlamı: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Her canlı fanidir. Ancak Allah bakidir. Bu türbe, ulu, yüksek şöhretli Şeyh, dünyada Allah’ın Velisi Şeyh Esad’ın türbesidir. Allah’ın rahmeti üzerine olsun. Hicri 662/ miladi 1263 yılında vefat

etti.)

Pir⁽³⁾ müşarun ileyhın, kibar-ı ümmetten (ümmetin büyüklerinden) bir zat-ı âli-kadr (değeri yüce bir şahıs) olduğunu ve irtilhalinde (vefatı) 662/1263 tarihine müsadif bulunduğunu ve bu kitabeden öğreniyoruz.⁽⁴⁾

ZAVİYE

Türbenin yanı başında bir de zaviye vardır. Zaviyey-i mezkureye kendi ahfadından (torunlarından) ve Karaman Oğulları devr-i ricalinden **Musa Paşa**⁽⁵⁾ nam zat tarafından 844/1440

(1) Pir Esad Türbesi Karatay Otobüs Terminali/Eski Garaj’ın doğu kısmındadır.

(2) Tuğla ile yapılmış olan Türbenin Üstü bir tonozla örülüdür. Türbenin dört tarafına üstten birer küçük penceresi, yalnız sağ ve karşı taraflarına alttan da ikişer penceresi açılır. Sol duvarında ağız açık şeklinde iki dolap vardır. Sol duvarda alçıdan bir cüzrafı görülür. Ortada Pir Esad’ın beyaz sıvalı ve üstü hörgüçlü sandukası mevcuttur.

(3) Pir; ihtiyar, yaşlı anlamında Farsça bir kelime olup Tasavvuf terminolojisinde tarikat kurucusu şeyhlere verilen bir isimdir.

(4) Pir Esad’ın sandukasının solunda, ayakucuna doğru küçük bir tahta sanduka vardır Halk burada Şeyh Esad’ın kedisinin gömülü olduğunu söylerler. Pir Esad’ın “Pisilî Sultan” diye şöhretini de bu kedisinden almaktadır.

(5) Pir Esad Vakfını tesis eden ve resmi sıfatı olmadığı

tarihinde pek çok emlak ve arazi tahsis ve tevliyeti de evlad-ı evladına tev viz edilmiştir.⁽⁶⁾

Elyevm (bugün) Musa Paşa, Pir Esad süalesi Konya'da mevcut ve ma lumdur. Müşarun ileyh Musa Paşa'nın pederi de Konya ümerasından (yöneticilerinden) merhum **Seydi Paşa** idi. Bu zatın 834/1430 tarihlerinde **Karaman Oğlu İbrahim Bey**'in zaman-ı saltanatında Konya'da İmaret Nazırı olduğu sicillat-ı vakfiyede (vakıf kayıtlarında) görülmüştür.

Şehrimizde vaki **Ebu'l-Fadl Camii** şerifinin vakfiyesinde vazı (kurucu) imza olan on dört zattan birisi de **Seydi Paşa**'dır.

MEZAR TAŞLARI

Pir Esad hazretlerinin türbesi hariminde (bahçesinde) o zamanın meşahirine (meşhurlarına) mahsus kıymetli kabir taşları vardır.⁽⁷⁾ Hele türbenin önündeki iki beyaz mermer mevcuttur ki üzerindeki nakışlar kopya edilmeye layıktır.

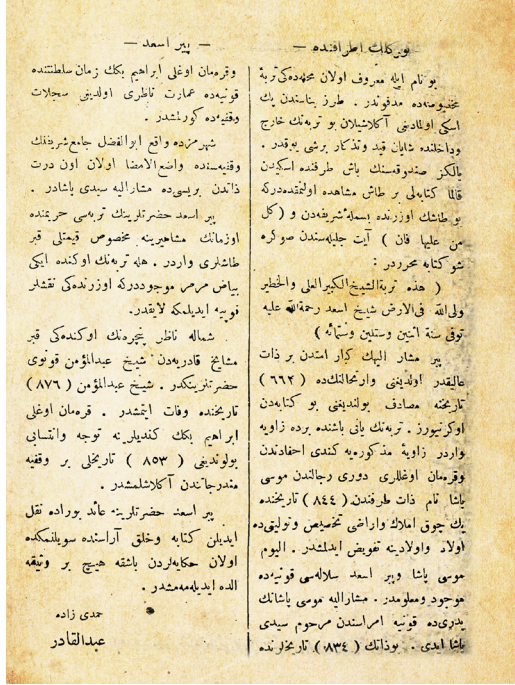
Şimale nazır (kuzeye bakan) pencerenin önündeki kabir **meşayih-i Kadiriye**'den (kadiri tarikatı şeyhlerinden) **Şeyh Abdülmümin Konevi**⁽⁸⁾ hazretlerindedir. Şeyh Abdülmü-

ğî halde şeyhlik görevini kardeşi İbrahim ile birlikte yürütmüş olan zattır. Muhsinzade diye tanınır. H. 881/M.1476'de Pir Esad zaviyesinin şeyhi idi.

(6) Pir Esad Zaviyesi hakkında iki vakfiye günümüze kadar gelmiştir. Birincisi 844/1444 senesi Muharrem'inin ilk günlerinde tanzim edilmiştir. Bu vakfiye Ankara Vakıflar Umum Müdürlüğü Arşivindedir. 882/1477 tarihli ikinci vakfiye ise İbrahim Paşa b. Mehmed b. Muhsin'e aittir. Bkz. Akademik Sayfalar, C. 14, S. 5, s. 65-69; C.14, S. 6, s. 81-84.

(7) Türbenin kible tarafında kerpiç yapı bir türbedar odası ve genişçe bir havuz vardı. Türbenin örtme kısmında ise toprak sıvalı ve harap on bir sanduka ve lahit mevcuttu. Burada H.919/M.1513'de ölen Mehmed Çelebi b. Mevlâna Şemsü'din'in, Rasim Paşa b. Osman Ferraş'ın, Fatma Hatun bt. İbrahim Çelebi'nin ve Ayşe Hatun'un mezar taşları vardır. Pir Esad'dan üç sene sonra vefat ettiği anlaşılan Mehmed b. Ali'nin mezar taşında şu kitabe okunur: "Kale'n-nebi aleyhi's-selam: El-müminu la yemutune bel yenkalibune min darin ila darin tufiye el merhum el-muhtaç ila rahmetillahi teala Muhammed b. Ali b. Mahmud b. el-Hasen gaferallau lehu ve li-valideyhi ve li-cemii'l-müslimine fi gurre Rebiulahir hamse ve sittine ve sitte mie 665."

(8) Abdülmümin Efendi aslen Konyalı'dır. Abdülkadiri Geylani'nin tesis ettiği Kadiri tarikatına mensuptu. Karamanoğlu İbrahim Bey zamanında yaşadı, İbrahim Bey ona çok saygı gösterirdi. Konya'da bulunan ve eski ismi "Mağribe Mescidi" olan Hankahın Şeyhliği'ni yapmış olan Şeyh Abdülmümin Efendi 1460 senesinde vefat ettiğinde Pir Esat Türbesi hazinesine gömüldü. Bugün kendi adıyla anılan

min 876/1471 tarihinde vefat etmiştir. Karamanoğlu İbrahim Bey kendilerine tevccüh ve intisabı bulunduğu 853/1449 tarihli bir vakfiye münderecatından anlaşılmıştır.

Pir Esad hazretlerine ait burada nakledilen kitabe ve halk arasında söylenmekte olan hikâyelerden başka hiçbir vesika elde edilememiştir.

Türk Sözü 4 Mayıs 1918

mahalledeki sokak içerisinde bulunan mescidin adı Abdülmümin Mescidi'dir. Bu mescid Selçuklu Sultanlarından III. Keyhüsrev devrinde Hacı oğlu Mahmut tarafından inşa ettirilmiştir.

KONYA SEMALARINDAKİ İLK TAYYARELER

Tayyare ilk defa 1913 yılının kasım ayı içinde Konya göklerinde görülmüştür. Paris'ten kalan bir Fransız uçağı Kahire'ye gitmekteyken Konya tren istasyonu civarındaki Numune çiftliğine inmiş ve Fransız pilot M. Dokor, Konya halkı tarafından merakla karşılanmıştır. Konya belediyesi tayyareciler onuruna Bağdat Otelinde bir ziyafet tertip etmiş, tayyareciler Konya'nın görülmeğe değer yerlerini zabıta otomobili ile gezmişlerdir.

Bundan sonra yabancı tayyarecilerin gelişleri yine aynı yıl Birincikanunun ilk günlerine rastlar. 10 Birincikanun 1329 (23 Aralık 1913) tarihli Konya gazetelerinde şu satırlar bulunmaktadır:

"Bir müddetten bu yana İstanbul'da bulunan Fransalı teyyareci M. Vedrin Cuma günü öğleden sonra alafranga saat biri kırk geçe (Afyon) Karahisar'dan hareketle saat dörde çeyrek kala ve M. Bunye ise öğleden evvel saat onbuçukta Eskişehir'den hareketle saat üçü beş geçe şehrimize gelmişlerdir. Hükümet ve belediye mümessilleriyle bir kısım halk ve Fransız ileri gelenleri tarafından karşılanmışlardır. Konya'ya Karahisar'ın 277 Eskişehir'in 435 km mesafede bulunmasına nazaran M. Vedrin ellibeş saatlik mesafeyi iki saat beş dakikada ve M. Bunye de seksen yedi saat mesafeyi dört saat otuzbeş dakikada katetmiştir.

M. Vedrin Karahisar mutasarrıfı Haydar Bey'in vilayet merkez kaymakamı Asaf Bey'e ithafen yazılmış olan kartını da mumaileyhin kendisine teslim etmiştir.

Tayyareciler Bağdat Otelinde misafir bulunmakta ve müsait bir havayı beklemektedirler. Havanın şiddetli so-

ğuk ve fırtına yapmasına ve biraz sisli bulunmasına rağmen her ne kadar M. Bunye Pazar günü alafranga saat bir buçukta sema tabakalarındaki hava hallerini anlamak üzere tayyaresiyle hareket etmişse de bir müddet sonra inmeye mecbur olmuştur. Tayyaresi indiği yerde çamura saplanmış olduğu gibi aynı zamanda devrilmiş makine ve kanatları hasara uğramıştır.

Kazazede tayyare derhal Konya istasyon demirhanesine götürülmüş, ve tamire başlanmıştır. M. Vedrin bugün öğleden evvel şehrimizden ayrılmıştır. Tayyaresine kafi miktarda benzin almıştır. Benzin yettiği surette Kudüs'e varacak yetişmezse Beyrut'ta konaklayacaktır⁽¹⁾."

İnsanlık tarihinin yeni ve önemli bir sayfasını oluşturan havacılık her ülkede olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de bu konuya karşı büyük bir ilgi meydana getirmiştir. Havacılık sektörünün ve uçak sanayisinin hızlı gelişiminin yanında uçağın etkin bir savaş aracı olarak Batılı devletlerde yer alması Osmanlı ordusunu da bu dönemde harekete geçirmiştir. İşte o dönemde Konya'ya gelen diğer uçaklar böyle bir teşebbüsün ürünüdür.

İstanbul'da düzenlenen hava müsabakası sonucunda Ayestefanos İskenderiye arasında Pilot Yüzbaşı Fethi Bey ile gözcüsü Sadık Bey Muavenet-i Milliye Pilot mülazım-ı Evvel Nuri Bey ile gözcüsü Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey Prens Celaleddin isimli uçakları ile katılmalarına karar verildi.

Harbiye Nezareti'nin ilan ettiği program mucibince seyahat on dört

(1) Afif Evren, Havacılık Tarihimizden İlk Uçak ve Anadolu I - II, Babalık Gazetesi, 14 - 16 Ocak 1947.

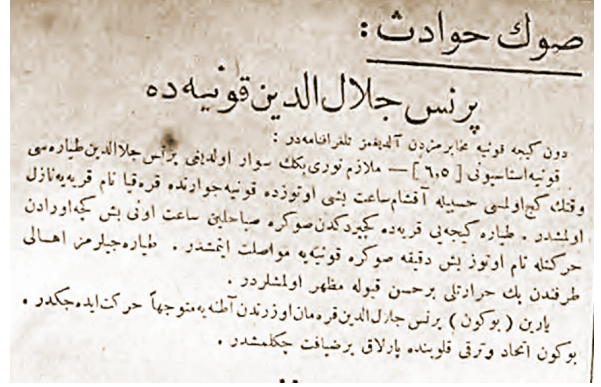
merhalede nihayet bulacaktı. Seyahatin onyedü gün devam etmesi planlanmıştı. Ancak programın yolda tebdile uğrayacağını ve bazı şehirlerde tayyarecilerin şerefine ziyafetler tertip edilerek kendilerinin salıverilmeyeceği zannedildiğinden seyahatin yirmibeş günü bulabileceği düşünülüyordu.

Yapılacak olan yolculuğun güzergahı şu şekilde belirlenmişti:

Ayestefanos - Eskişehir
Eskişehir - Afyon Karahisari
Afyon Karahisari - Konya
Konya - Ulukışla
Ulukışla - Adana
Adana - Halep
Halep - Humus
Humus - Beyrut
Beyrut - Şam
Şam - Kudus
Kudüs - Elarış
Elarış - Port Said
Port Said - Kahire
Kahire - İskenderiye (2).

Eskişehir ve Afyon'u geçen uçaklardan hava muhalefeti nedeniyle Prens Celaleddin geride kaldı. Muavenet-i Milliye daha önce Konya'ya gelerek pilotlarına Bağdat Oteli'nde Konyalılar tarafından bir ziyafet verildi ve tayyare daha sonra Adana'ya geçti. Prens Celaleddin ise vaktin geç olması hasebiyle akşam vakitlerinde Konya civarında Karakaya nam karyeye (Altınekin'e bağlı Karakaya köyü olmalı) nazil olduğu bildiriliyordu. Tayyare geceyi karyede geçirdikten sonra sabahleyin Konya'ya ulaştı ve ahali tarafından pek hararetleli bir hüsnü kabule mazhar oldu(3). İlk hava kahramanları Konya'da geçtikleri ve indikleri yerlerde yürekten tezahürlerle karşılandı ve alkışlandı. Türk tayyarecilerinin Konya'ya gelişleri münasebetiyle mahalli matbuatta ileri görüş ve fikirleri ifade eden şöyle satırlara da rastlanıyordu: "Biz adam olmayacağız! diye çırpınan birtakım ümitsiz ve emsalsiz vatandaşlara döne-

rim ve derim ki : Siz de vatandaşsınız şimdiye kadar menfi olarak verdiğiniz hükümlerden ne fayda gördünüz?Bu tayyarelerin pervaneleri zan değil, hatta cezm ederim ki kulaklara pek ulu pek yüce ümitler emeller vızıldıyor!Kulak verin!" Tayyarecilere Kütahyalılar kıymetli bir bayrak, Afyonlular antika bir yağlık Konya askeri heyeti iki Konya

Prens Celaleddin Konya'da, Tanin, 18 Şubat 1914.

yadigarı yüzük verdiler(4). Fethi ve Sadık beyler şerefine Konya'da Sanayi Mektebi'nde kırk kişilik mükellef bir ziyafet verildi. Yine şereflerine İttihat ve Terakki kulübünde bir çay keyfi çekildi(5).

Uçakların güzergahları üzerinde halkın sevgi gösterileriyle karşılanmaları üzerine İstanbul Kahire seyahatinin muvaffakiyetle hitamından sonra Harbiye Nezaretince bir de İstanbul Paris seyahatinin tertip edilmesi düşünülmüştür(6).

Prens Celâleddin Konya'dan ayrıldıktan sonra Toros dağlarını aşmak isterken hava muhalefetinden dolayı mecburen Karaman'a inmek zorunda kaldı(7).

Muavenet-i Milliye Torosları aştıktan sonra Şam'a oradan da Beyrut'a ulaştı. Ancak uçağın pervanesinin arı-

(2) Tanin, 7 Şubat 1914, "Ayestefanos İskenderiye Müsabaka-i Havaiyesi".

(3) Tanin, 18 Şubat 1914, "Prens Celaleddin Konya'da".

(4) Afif Evren, Havacılık Tarihimizden İlk Uçak ve Anadolu III, Babalık Gazetesi, 18 Ocak 1947.

(5) Tanin, 12 Şubat 1914, "Muhabir-i Mahsumamizin Telgrafı".

(6) Tanin, 22 Şubat 1914, "İstanbul - Paris".

(7) Tanin, 19 Şubat 1914, "Prens Celaleddin Karaman'da".

Şehit pilot Fethi Bey

Tayyareci Nuri Bey

zalanması üzerine şehirdeki Fransız konsolosunun devreye girmesiyle yedek pervane bulunmuş ve yola pervanenin değiştirilmesi ile devam edilebildi⁽⁸⁾. Tayyare Kudüs'e doğru yola çıktı ancak Taberiye Kazası dahilinde bir mahalde düştü. Pilotlar Fethi ve Sadık beyler şehit oldular⁽⁹⁾.

(8) Tanin, 21 Şubat 1914, "Muavenet-i Milliye Beyrut'ta".

(9) Tanin 28 Şubat 1914, "Osmanlı Terakkisinin İlk

Fedakaran-ı vatan Fethi ve Sadık beyler naaşları Şam'a getirilerek Sultan Selim Camii avlusunda mükemmel bir tertibatla umuru memureyn ve ümera ve zabitan ve eşraf ve ulema ve muteberan ve ruusayı ruhaniye ve düvel-i mütehabbe konsoloslarının hazır olduğu büyük bir alay ve yüzbinlerce ahali tarafından üzüntü içerisinde Emeviye Camiinde kılınan cenaze namazından sonra Salahaddin Eyyübi Türbesi yanına defnedildiler⁽¹⁰⁾.

Kazadan sonra Fethi Bey tayyaresinin Beyrut'ta nazil olduğu mevkinin Fethi Bey sahası namıyla adlandırılması Beyrutlulardan bazıları tarafından teklif edilmiş ve ilk defa olarak Beyrut afâkında tayyare müşahade edilen bu günün teyid-i hatırasına vesile olan bu teklifin vali-i vilayet ile belediye azasının inzar-ı dikkatlerine arz edilmiş olduğu Beyrut gazetesinde yer aldı⁽¹¹⁾.

Fethi ve Sadık Beylerin yaptıkları kaza sonrası Mısır'da yayın yapan Elahram gazetesi haber-i elim ve şehadet hakkında birbirini müteakip Hayfa'dan İstanbul'dan aldıkları telgrafları derc ettikten sonra teessiratını şerhe devam ile haberi okuyucularına şu şekilde bildiriyordu:

"Fethi ve Sadık beyler onları takip edecek olanlara yol açtılar. O halde Fatihlik hakkı onların olduğu gibi ebedi şeref ve iftihar da onlarındır. Yalnız sheaif-i tarihte değil kalb-i Osmanıyan'da ilelebed isimleri payidar olacak olanlar yine onlardır.

Mısırlıların Fethi ve Sadık beyleri görmeye çok iştiaqları vardı. Bu iştiaqlan tevellüd ettiği hissiyat samimane ve ihvankarane ile Mısır'da Fethi ve Sadık beylerin isimleri ilelebed payidar kalacaktır.

Fethi ve Sadık beylerin haberi şehadetleri Mısır'da şayi olduktan sonra Fethi ve Sadık beylerin istikbali için tertip olunan programın Tayyareci Nuri ve İs-

Kurbanları".

(10) Peyam, 2 Mart 1914, "Muhterem Şehitlerin Cenazesi".

(11) Peyam, 28 Şubat 1914, "Tayyarecilerimiz".

mail Hakkı beyler hakkında tamamen tatbik olunmak üzere tertibat ve ihzarratta kemal ile devam olunmasını ve aynı zamanda bilumum Mısırlılar ve hususiyetle heyet-i istikbaliye namına beyan-ı taziyeti müşarunileyhi prens tarafından Makam-ı Sadaret-i Azame'ye bir telgraf keşidesiyle bu telgrafta tayyareci İsmail Hakkı ve Nuri beylerin istikballeri için hazırlıklar devam olunmakta bulunduğunun ilaveten zikrini taht-ı karara almıştır.”⁽¹²⁾

Prens Celaleddin pilotu Nuri Bey ve yardımcısı İsmail Hakkı Bey arkadaşlarının Şam'daki cenaze merasimlerine katıldılar. İstanbul'dan gelen emir üzerine Kahire yolculuklarını ettirmek için Şam'dan ayrıldılar. Nuri Bey tayyarenin havalanması için sahilde muvaffak bir kumsalı seçmiş ve halk da oraya toplanarak yolcuları uğurlamaya hazırlanmıştı. Nihayet vakt-i muin geldi ve tayyarecilerimiz yerlerine geçerek binlerce halkın takdis ve taziz avazesi içinde hareket ettiler. Fakat hemen oracıkta sathın milinden dolayı kendisini lazım geldiği vecih ile kaldıramamış olan tayyarenin yüz metre kadar yükseldikten sonra birden bire tehlikeyi görerek sahile doğru döndüğü görüldü. Yarım dakika evvel kendisini en hararetle şekilde alkışlayan halk birden bire şaşırmış donakalmıştı. Zira o anda tayyarenin denize doğru indiği görüldü. Deniz sahile ancak yüzelli metre kadar mesafedeydi⁽¹³⁾. Derhal sahilden sandallarla imdada koşular ve tayyareciler kurtarılır. İsmail Hakkı Bey'e hiçbirşey olmamışsa da Nuri Bey denizden baygın bir halde çıkarılır. Nuri Bey üç saat kadar yaşadıkdan sonra şehit oldu⁽¹⁴⁾. Nuri Bey yarım kalmış milli bir zaferi ikmale şitab edenlerdendi⁽¹⁵⁾.

Şehid-i vatan mağfur tayyareci Nuri Bey'in cenazesi camii şerifte

Şehit pilot Sadık Bey, Şehit pilot Nuri Bey ve Şehit pilot Fethi Bey.

kırkbin raddesinde tahmin edilen ahali-i sadıka-i Osmaniye etrafında memleketin bilcümle müslim ve gayrimüslim mekatib-i umumiye ve ve talebe-i cemiyet-i hayriyesiyle mülkiye-i eşraf ve mütehayyizan büyük üniformalarını labis olan ümera askeriye ve efrad-ı nizamiye-i jandar ma ve polis memurlarından mürakeb safflar arasına alınan naaşının ulema ve meşayih tehli-i havan oldukları Kudüs mutasarrıfı bey ve düvel-i

(12) Tanin, 10 Mart 1914, " Fethi ve Sadık Namına Mısır'daki Teessürat".

(13) Tanin, 12 Mart 1914, "Üçüncü Kurbanımız".

(14) Tanin, 12 Mart 1914, "Yafa'da bir Kaza Tayyare Denize Düşüyor".

(15) Peyam, 13Mart 1914, "Osmanlı Tayyarecilik Aleminde Bir Matem Daha".

mütehabbenin Yafa'da bulunan onüç konsolos ve tekmil-i ruusayı ruhaniye büyük uniformalarını labis olarak cenazeyi takip ettikleri halde cenaze cihet-i askeriyeye teslim edilmiştir. Söylenen müessir nutukları müteakip Musevi cemaati reisi tarafından irad edilen müesser nutuk -ı belîğ neticesinde Nuri Bey merhumun nam fedakaranesi olarak Nuri namıyla cemaat-i mezkure tarafından bir tayyarenin Fransa'dan bilmübayea hükümete takdim edileceği temin edilmiştir. Beyrut'tan vurud eden torpido istimbotuyla şehit merhum ve mağfurun naaşı Şam-ı Şerif'te Selahaddin Eyyübi hazretlerinin merkadi şeriflerinde defn ettirilmek üzere Beyrut'a gönderilmiştir⁽¹⁶⁾.

Harbiye Nazırı ve Erkan-ı Harbiye Reisi Enver Paşa bu kaza üzerine basına dağıtılan yazısında şunları söylemektedir;

"Bu kere Yafa'dan Mısır'a müteveccihen esnayı tayyarenanında tayyareci Nuri beyin dahi vuku-u şehadeti bir kat daha tesiri mevcub olmuştur. Bu türlü zayıtın vukuu suretiyle hasil olan tesir pek elimli ise de ordumuzun fedakarlığını gösterdiğinden kalben teessür hissettiriyor. Şehid-i muhterem Fethi ve Sadık beyler hakkında tavsiye olunduğu vehile Nuri bey merhumun ruhuna ithaf olunmak üzere bilumum kıtat-ı askeriye de tabur imamları tarafından on

Cuma ve pazartesi geceleri sure-i Yasin-i Şerif tilaveti ve gelecek Cuma günü birer mevlid-i şerif kıraat olunarak kendisinin dua-i hayr ile yad ettirilmesini tabliğ ve tavsiye ederim⁽¹⁷⁾."

SONUÇ

Konya'nın havayolu taşımacılığı ile tanışması I. Dünya Savaşı'nın hemen öncesine rastlamaktadır. Konya istasyonu civarında Fransız pilotların şehre gelmesiyle şehir için önemli bir yenilik meydana gelmiştir. Konya'ya seyahat biçimleri farklı olan bu misafirler sanayileşmenin ve kalkınmanın göstergesi olan bu uçakları Konya halkı ile tanıştırmışlardır. Hatta Fransız pilot M. Vedrin'in Karahisar mutasarrıfı Haydar Bey'in Konya Vilayet Merkez Kaymakamı Asaf Bey'e ithafen yazdığı kartı kendisine teslim etmesi havayolu kargo taşımacılığının Türkiye'deki ilk örneklerinden kabul edilebilir.

Osmanlı ordusuna ait bu uçakların İstanbul Kahire seyahatine memur edilmesi II. Meşrutiyet sonrası ortaya çıkan bunalımlar ile Trablusgarp ve Balkan harplerinde uğranılan hüsrana neticesinde yaşanan toprak kayıplarının ızdırabını hafifletmek amacı taşımaktadır. Bu seyahatte İttihat Terakki Cemiyeti propagandası yapılması da sağlanmıştır. Örneğin Konya'ya gelen uçakların pilotları İttihat Terakki'nin Konya temsilciliği tarafından ağırlanmıştır. Bu yolculuğun yapılmasının bir diğer sebebi de, Osmanlı Devleti'nin halen dünya siyasetinde etkin ve saygın bir güç olduğunun gösterilmesidir. Ancak pilotların Mısır'a kadar uzun bir mesafeyi katedebilmeleri için, bu güzergah üzerinde bulunan en az birkaç şehirde tayyare hangarları, benzin depoları, tamir atölyeleri gibi gerekli altyapının mevcut olmaması yolculuğun başarıya ulaşmasını engellemiştir. Seyahat İttihat Terakki'ye yakınlığı ile bilinen Tanin gazetesi tarafından günlük olarak okuyucularına aktarılmıştır.

(16) Peyam, 16 Mart 1914, "Merhum Nuri Bey'in Cenazesi".

(17) Tercüman-ı Hakikat, 15 Mart 1914, "Orduda Mevlid-i Şerif Kıraatı".